

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 8 grudnia 2016 roku, powód Z. P. wniósł o nakazanie pozwanej – E. P. – złożenia oświadczenia woli, którego treścią jest przeniesienie na rzecz powoda własności nieruchomości położonej we wsi (...) w gminie P., ze względu na odwołanie darowizny.

(pozew – k. 2-5)

W odpowiedzi na pozew, pozwana E. P. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na swoją rzecz kosztów procesu, według norm przepisanych. (odpowiedź na pozew, k. 63-68)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

E. P. jest siostrą powoda Z. P..

(okoliczności bezsporne)

Sporna nieruchomość należała pierwotnie do rodziców stron, C. i A. P.. W 1991 r. rodzice przekazali gospodarstwo (...) z ustanowioną na ich rzecz służebnością osobistą. W styczniu 2016 r. zmarł ojciec powoda A. P., a w lutym 2016 r. matka C. P. wyprowadziła się z R..

(zeznania świadka C. P. – e-protokół, k. 119 v., adnotacja 00:02:58, zeznania świadka M. O. – e-protokół, k. 134 v., adnotacja 00:36:44)

W dniu 29 września 1997 r. powód przed notariuszem M. G. (1) w Kancelarii Notarialnej w P. przy ul. (...) oświadczył, iż daruje swojej siostrze – E. P. gospodarstwo rolne, składające się z działek gruntowych o nr (...) i zabudowań położonych w R. nr (...), w gminie P., dla którego Sąd Rejonowy w Pabianicach prowadzi księgę wieczystą o nr (...). Pozwana przyjęła darowiznę, jednocześnie ustanowiła na rzecz Z. P. nieodpłatną służebność osobistą polegającą na korzystaniu bezpłatnie z dwóch izb w domu na rzeczonych nieruchomości od strony południowej, strony wniosły o wpisanie służebności do księgi wieczystej.

(akt notarialny – k. 6-9)

Pismem z dnia 17 sierpnia 2016 r. powód złożył oświadczenie o odwołaniu darowizny, ze względu na używanie przez pozwaną słów wulgarnych, obrażanie i poniżanie córek powoda oraz żądanie dokonania opłat za media doprowadzone do nieruchomości. W piśmie z dnia 1 września 2016 r. pozwana nie zgodziła się z argumentacją powoda, jaka pojawiła się w odwołaniu darowizny.

(oświadczenie – k. 31, pismo – k. 93)

Pod koniec lat 90-tych Z. P. wraz z żoną nie chcieli już prowadzić gospodarstwa rolnego. Opuścił R. i kilka lat mieszkał w rodzinnych stronach swojej żony. W 2009 r. powód powrócił do R. i zamieszkał tu wraz z żoną.

(zeznania świadka M. O. – e-protokół, k. 134 v., adnotacja 00:34:21, zeznania świadka C. P. – e-protokół, k. 119 v., adnotacja 00:02:58)

W tym czasie E. P. przeniosła się do P.. Nie miała zatargów z bratem. Nie protestowała, gdy na jej nieruchomości zaczęły także mieszkać dzieci powoda – syn D., córki K. i K. wraz ze swoją córką. Z. P. wraz z żoną nadużywali alkoholu, nie mieli stałego zatrudnienia. Nieruchomość była coraz bardziej zaśmiecona i zaniedbana. Odbływały się interwencje policji i opieki społecznej. W listopadzie 2015 r. E. P. wystąpiła do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w P. z wnioskiem o leczenie odwykowe

swojego brata Z. oraz bratowej E.. Małżeństwo P. zostało skierowane na leczenie odwykowe, którego nie podjęli. Rodzina P. korzystała z różnych form wsparcia finansowego.

(zeznania świadka K. P. (1) – e-protokół, k. 119 v.-120, adnotacja 00:30:26, zeznania świadka K. P. (2) – e-protokół, k. 133 v.-134, adnotacja 00:10:54, zeznania świadka M. O. – e-protokół, k. 135 v., adnotacja 00:48:35, zeznania świadka R.b. – e-protokół, k. 150, adnotacja 00:41:48, zeznania pozwanej – e-protokół, k. 153, adnotacja 01:57:40, załączona dokumentacja z (...) w P.)

Wszystkie koszty związane z dostarczaniem mediów, również w zakresie, w jakim korzystały z nich dzieci powoda pokrywała pozwana. Utrzymywała gospodarstwo, spłacała zaciągnięte na nie kredyty. W 2016 r. E. P. zwróciła się do bratanic i powoda

o partycypowanie w opłatach za media. Pozwana napisała do córek listy i pisma, w których nawoływała do podjęcia obowiązku ponoszenia kosztów utrzymania nieruchomości. Od tego czasu konflikt między stronami narastał. E. P. chciała także, aby powód i jego rodzina uporządkowali teren, pomagali jej w pracach w ogrodzie. Dochodziło do awantur, wzajemnych oskarżeń, szamotanin i wyzwisk. Konflikt między stronami dotyczył także dzieci powoda, które uczestniczyły w wyzwiskach i kłótniach.

(pisma – k. 83-92, zeznania świadka K. P. (1) – e-protokół, k. 119 v., adnotacja 00:30:26, zeznania świadka M. O. – e-protokół, k. 135, adnotacja 00:46:00, zeznania pozwanej – e-protokół, k. 153, adnotacja 01:57:40)

E. P. wybudowała także nową toaletę, z której korzystał powód i jego rodzina, stara usytuowana na tyłach domu, nie spełniała podstawowych wymogów higienicznych i stwarzała niebezpieczeństwo. Pozwana sprzątała nieruchomość ze śmieci

i szkła. Dbała o brata, oddawała mu swoje leki, umawiała wizyty u neurologa.

(zeznania świadka M. G. (2) – e-protokół, k. 150, adnotacja 00:12:42, zeznania powoda – e-protokół, k. 152 v., adnotacja 01:32:57, zeznania pozwanej – e-protokół, k. 153, adnotacja 01:50:33, zeznania świadka K. P. (3) – e-protokół, k. 134, adnotacja 00:10:54)

W dniu 11 maja 2012 r. E. P. podarowała bratu część otrzymanej od niego nieruchomości, którą powód następnie przekazał synowi D..

(akt notarialny – k. 69-71, zeznania świadka M. O. – e-protokół, k. 136, adnotacja 00:59:44)

Ustalając powyższy stan faktyczny Sąd oparł się na powołanych wyżej dowodach, tj. dokumentach zgromadzonych w aktach sprawy i zeznań świadków oraz stron. Dokonując oceny zebranego materiału dowodowego, Sąd doszedł do przekonania, iż zeznania powołanych świadków w zasadniczej części były spójne i nie budziły wątpliwości, natomiast pominął te części zeznań, które nacechowane były subiektywnymi ocenami i wiadomościami znanymi z zasłyszania od innych osób.

Za nie wiarygodne Sąd uznał zeznania powoda w części dotyczącej okoliczności mających świadczyć o rażąco niewdzięcznym zachowaniu pozwanej. W ocenie Sądu konflikt łączący strony ma charakter rodzinny, którego źródło stanowią wydarzenia sprzed lat i nie mają one znaczenia z punktu widzenia rażącej niewdzięczności. Sam powód przyznaje, iż korzysta z nowej toalety pobudowanej przez siostrę oraz że to właśnie jego siostra uprzątnęła szkło i śmieci zalegające na nieruchomości.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Podstawą prawną dla zgłoszonego przez powoda żądania są przepisy art. 900 k.c. w zw. z art. 64 k.c. Zarówno w doktrynie jak i orzecznictwie przyjmuje się, że złożone oświadczenie o odwołaniu darowizny wywołuje jedynie skutki obligacyjne (vide. uchwała SN z 30 listopada 1994 roku III CZP 130/94 OSNCP 3/95 poz. 42, uchwała składu 7 sędziów z 7 stycznia 1967 roku III CZP 32/66 OSNCP 12/68 poz. 199). W celu osiągnięcia skutku rzeczowego obdarowany powinien w drodze umowy przenieść własność darowanej nieruchomości z powrotem na darczyńcę, a w razie odmowy

– darczyńca, który odwołał darowiznę, może wystąpić z powództwem o zobowiązanie obdarowanego do złożenia oświadczenia woli o przeniesienie własności nieruchomości z powrotem na darczyńcę.

Należy mieć na uwadze, że w zaistniałym w niniejszej sprawie stanie faktycznym, powód złożył pozwanej oświadczenie o odwołaniu darowizny na piśmie, przed wytoczeniem powództwa. Badając zasadność powództwa o zobowiązanie obdarowanej do złożenia oświadczenia woli o przeniesienie własności nieruchomości z powrotem na powoda, niezbędnym było zatem ustalenie, czy w sprawie zaistniały przesłanki do skutecznego odwołania darowizny określone w art. 898 § 1 kc, a jednocześnie nie zachodziły przeszkody opisane w art. 899 § 3 kc .

W sprawie nie wystąpiła negatywna przesłanka do odwołania darowizny określona w art. 899 §3 kc - od zachowania dającego podstawę do odwołania darowizny do złożenia oświadczenia o jej odwołaniu nie minął rok, a zatem koniecznym jest rozważanie, czy postępowanie pozwanej można określić, jako rażąco niewdzięczne.

Niewątpliwie nieodpłatne świadczenie darczyńcy, stanowiące jednostronny akt szczodrobliwości, nakłada na obdarowanego etyczny obowiązek wdzięczności. Ten właśnie element powoduje, iż darczyńcy – w razie naruszenia przez obdarowanego jego powinności – powinno przysługiwać prawo odwołania darowizny. Skorzystania z tego prawa nie uzasadnia jednak każdy wypadek nagannego zachowania się obdarowanego. Odwołanie darowizny, jako wyjątek od zasady trwałości umów, jest obwarowane spełnieniem kwalifikowanej przesłanki w postaci rażącej niewdzięczności obdarowanego wobec darczyńcy.

Powołany na wstępie przepis art. 898 § 1 k.c. nie precyzuje tego pojęcia, nie zawiera także wskazówek, za pomocą których można byłoby sformułować jakieś generalne elementy niewdzięczności. Analiza znaczenia użytych w w/w przepisie określeń pozwala jednak przyjąć, że niewdzięczne będzie każde zachowanie obdarowanego niewłaściwe i krzywdzące darczyńcę, przy czym aby zostało uznane ono za rażąco niewdzięczne, musi cechować je znaczne nasilenie złej woli, skierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej.

Kwestia, co należy rozumieć pod pojęciem rażącej niewdzięczności była wielokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że pod pojęcie to podpadają tylko takie czynności obdarowanego, które są skierowane przeciwko darczyńcy ze świadomością i w nieprzyjaznym zamiarze. W szczególności chodzi przede wszystkim o przestępstwa popełnione przeciwko darczyńcy (zarówno przeciwko życiu, zdrowiu i czci, jak i przeciwko mieniu) oraz naruszenie przez obdarowanego obowiązków wynikających ze stosunków osobistych (rodzinnych), łączących go z darczyńcą. Czyny dowodzące niewdzięczności muszą przy tym świadczyć o znacznym napięciu złej woli obdarowanego.

Powód uzasadniał decyzję o odwołaniu darowizny okolicznością słownych obelg i natarczywości wystosowywanych przez pozwaną wobec jego córek i żony oraz domagania się uiszczenia przez powoda i jego rodzinę opłat za media doprowadzone do nieruchomości będącej przedmiotem darowizny. Powód zarzucał pozwanej m.in. obrażanie i szykanowanie jego córek, używanie wobec nich słów obelżywych, rozprowadzanie plotek na temat jego rodziny, naruszanie postanowień umowy darowizny, poprzez żądanie od powoda ponoszenia opłat za media, gdy w jego ocenie przysługuje mu prawo bezpłatnego dożywotniego korzystania z nieruchomości nadto szykanowanie go poprzez wystawienie pod jego oknami toalety.

Zgodnie z art. 6 kc ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z tego faktu wywodzi skutki prawne. Powód wywodząc swoje roszczenie z art. 898 §1 kc winien zatem wykazać przy pomocy dostępnych środków dowodowych prawdziwość podawanych przez siebie twierdzeń. W ocenie Sądu, Z. P. nie sprostał temu obowiązkowi procesowemu. W szczególności dotyczy to zarzucanych pozwanej zachowań, negatywnie ocenianych z punktu widzenia zasad obowiązujących w relacjach międzyludzkich – takich jak obrażanie, szykanowanie i używanie słów obelżywych do jego córek, czy też wszczynanie gorszących awantur. Podane przez powoda okoliczności, nie znalazły potwierdzenia w zgromadzonym materiale dowodowym. Żadna z przesłuchiwanych osób nie była bezpośrednim świadkiem gorszących zachowań pozwanej. Owszem, do zatargów dochodziło, co świadkowie potwierdzają, jednakże, świadczyły

raczej one o bezsilności pozwanej wobec sytuacji rodzinnej swoich bratanic i brata, z podanych okoliczności wyłania się obraz osoby zainteresowanej losem powoda i jego najbliższych, zasadniczo wykazującej troskę o jego osobę.

Sąd nie dopatrył się również znamion rażącej niewdzięczności w zachowaniu pozwanej nakierowanym na złośliwe, uporczywe wręcz krzywdzące utrudnianie życia powoda i jego rodziny. Aktywności pozwanej na tej płaszczyźnie – pozostaje poza wszelkim sporem. E. P. kierowała bowiem do dzieci powoda pisma – w których wzywała do uiszczenia opłat za media oraz niejednokrotnie umieszczała bardzo emocjonalne dygresje na temat ich wyborów życiowych, czy też sposobu prowadzenia się, a także skutków z tym związanych. Zachowanie pozwanej – jakkolwiek nieeleganckie (zważywszy, że dotyka osób dotkniętych trudną sytuacją życiową), nie powinno być jednak oceniane w oderwaniu od kontekstu sytuacyjnego sprawy. Należy mieć na uwadze, że pozwana jest właścicielką spornej nieruchomości, a zatem w teorii winno jej przysługiwać szerokie uprawnienie do korzystania z niej (posiadania, używania, pobierania dochodów) i rozporządzania nią (zbycia, obciążenia) z wyłączeniem innych osób. Prezentowana przez powoda postawa, uniemożliwia pozwanej pełną realizację przysługujących jej – jako właścicielowi - uprawnień. Powód przejawia, bowiem brak otwartości na dialog w zakresie optymalnego, satysfakcjonującego obie stron - wyjścia z zaistniałej sytuacji, wykazując przy tym postawę roszczeniową oraz angażując w sprawy pomiędzy nim a siostrą, swoje dzieci. Trudno zatem dziwić się pozwanej, że podjęła takie a nie inne działania – skoro miały one na celu umożliwienie jej faktycznego – dotychczas bezowocnego - skorzystania z wachlarza uprawnień właścicielskich. Pozwana od chwili, gdy powód wraz z żoną w 2009 r. sprowadzili się do jej nieruchomości nigdy nie sprzeciwiała się temu, również gdy zamieszkały z nimi ich dorosłe dzieci i wnuczka, nadto w tym czasie pokrywała wszelkie koszty utrzymania nieruchomości, choć sama na niej nie zamieszkiwała. E. P.

w trosce o losy brata i jego najbliższą rodzinę podjęła desperacki krok i zawiadomiła właściwe służby, by wspomóc go w walce z alkoholizmem i jego skutkami. Nie można dopatrzeć się także złej woli pozwanej, gdy podjęła działania zmierzające do poprawy bytu brata i zadbała o nowy sanitariat, czego dokonała na własny koszt. Trudno czynić jej zarzut, że w zamian za nieskrępowane korzystanie z jej nieruchomości, oczekiwała pomocy w czynnościach życia codziennego, jak koszenie trawy, grabienie liści, utrzymywanie podwórka w czystości.

Zachowanie E. P., oceniane w kontekście całokształtu okoliczności sprawy trudno, co prawda określić mianem taktownego i eleganckiego, nie mniej jednak, nie sposób, uznać go za nasycone złą wolą i nakierowane na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej, zważywszy, że pozwana w 2012 r. wyodrębniła działkę ze swojej nieruchomości i darowała ją bratu, aby ten przeniósł ją na syna D.. A zatem – według Sądu – zachowanie pozwanej nie jest rażąco niewdzięczne.

Z tych wszystkich względów uznano, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie i podlegało oddaleniu.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. i nie obciążył nimi powoda mając na uwadze jego trudną sytuację materialną i życiową.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu Sąd orzekł na podstawie § 8 pkt 7 w zw. z § 4 ust 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2016 r., poz. 1579).